

MULTATULI NIEUWSBRIEF

Korsjespoortsteeg 20
1015 AR Amsterdam
T 020 638 1938

info@multatuli-museum.nl
www.multatuli-museum.nl
multatuli.online

mei 2022

Beste Multatulilaan,

Na twee jaar van verbouwingen en gedwongen corona-sluitingen is het eindelijk zo ver: we mogen open! Eindelijk hangt de vlag weer buiten en hebben we onze eerste bezoekers mogen ontvangen. Op donderdag 7 april is het museum in kleine kring op een feestelijke manier heropend. Het Multatuli Museum is nu te bezoeken iedere vrijdag, zaterdag en zondag tussen 12.00 - 17.00 uur.

Tijdens de lockdown hebben we niet stilgezeten. Het project dat de meeste tijd innam en waar iedereen natuurlijk benieuwd naar is: de verbouwing van de binnenplaats en kelder van het museum. De binnenplaats is hierbij overdekt om de doorgang in het museum te verbeteren en de kelder, waar een deel van de collectie en het genootschapsarchief bewaard wordt, is veiliger gemaakt voor behoud van de collectie. Een team van vrijwilligers heeft daar de afgelopen maanden opgeruimd en alles opnieuw ingedeeld. Er zijn nu twee werkplekken beschikbaar waar studenten of liefhebbers van Multatuli onderzoek kunnen doen.

De verbouwing heeft ons ook de mogelijkheid gegeven het museum opnieuw in te delen. We hebben er een kleine ruimte op de binnenplaats bijgekregen waar we ons verhaal over Multatuli's verblijf in Indonesië nu kunnen laten aanvangen. Verder hebben we een expositieruimte op de bel-etage en op de eerste verdieping ingericht. In deze ruimte willen we graag tentoonstellingen organiseren, over onderwerpen die Multatuli nauw aan het hart gingen.

Daarnaast gaan we meer aandacht besteden aan de omvangrijke collectie van ons genootschap die we een aantal jaar geleden ondergebracht hebben bij Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam. Sinds dit jaar is al het beeldmateriaal ook te zien op multatuli.online. De intentie is om in de toekomst ook meer met deze collectie te doen in het museum. Hoe dit uiteindelijk vorm zal krijgen; daarvan houden we u op de hoogte.

Een belangrijk detail: op de bel-etage is de boekenkast met de belangrijkste werken uit het oeuvre van Multatuli terug van weggeweest. Op deze manier kunnen we bezoekers uitnodigen om een kijkje te nemen in het werk van Multatuli.

Tenslotte: de stijkkamer is uiteraard als vanouds.

Hartelijke groet,
Esther Verschueren, conversator Multatuli Museum

TIJDELIJKE TENTOONSTELLING

“Ik weet niet waar ik sterven zal”

Het tragische liefdesverhaal van Saidjah en Adinda vormt het 17e hoofdstuk uit Max Havelaar. Het is een op zichzelf staand verhaal, opgetekend door assistent-resident Max Havelaar. Het spreekt zeer tot de verbeelding en maakt de miserabele leefomstandigheden van de bevolking in Nederlands-Indië, waar Multatuli zelf getuige van was, invoelbaar voor de lezer. Alles waar Multatuli zijn beklag over doet in de Max Havelaar, zit in essentie vervat in dit bijzondere verhaal. Niet voor niets kan Saidjah en Adinda ook los van het boek gelezen worden; in Indonesië is het verhaal beroemder dan Max Havelaar zelf. In de tentoonstelling zien we Saidjah en Adinda door de ogen van striptekenaar Dick Matena, die het verhaal dat hij 'altijd in zijn hart heeft gedragen' opnieuw tot leven wekt in een

UIT DE COLLECTIE: HET SCHAAKBORD

De loper heeft het laatste woord

In het museum is sinds kort weer aan te treffen het schaakbord van Multatuli. De op het bord geplaatste stelling is gelijk die ontstond in de laatste partij door Multatuli gespeeld. De per correspondentie gespeelde wedstrijd opende met de zetten: [1] e4, e5; [2] Pf3, Pc6; [3] Lc4.

Op vrijdag 18 februari 1887 verstuurde de met zwart spelende Multatuli zijn 3 e zet, Lf8 – c5. Hij overleed een dag later en de schriftelijk naar c5 gedirigeerde loper zou het slotakkoord blijken te zijn van de schrijver van Max Havelaar. Multatuli schaakte vaak en graag. Hij legde zich daarbij toe op correspondentieschaak. De begeleidende brieven leverden proza op als: “Zeer geachte Vyand! Dat ik slecht sta, is

verstripping met prachtige, indringende beelden. De tentoonstelling licht twintig pagina's uit, inclusief de voorstudies, en gaat in op werkwijze, inspiratiebronnen en andere aspecten van Matena's kunstenaarschap. Dick Matena (Den Haag 1943) maakte eerder naam met, onder andere, de virtuoze verstripping van De Avonden van Gerard Reve en Kort Amerikaans van Jan Wolkers. Hij won diverse prijzen voor zijn oeuvre. In de tentoonstelling wordt natuurlijk ook aandacht besteed aan het verhaal van Saidjah en Adinda en de boodschap die Multatuli ermee wilde overbrengen.

Ik weet niet waar ik sterven zal is nog te zien tot 8 augustus

Esther Verschueren

duidelijk, maar toch kan de verdediging nog-al interessant worden.” en: “Het zou kinderachtig van my zyn de party verder voortzetten en ik verklaar my dus overwonnen. Daar is geen 'lieve moeder' voor.”

Multatuli's schaakstijl werd in 1910 - zo valt te lezen in Lodewijk Prins zijn boek *Multatuli en het spel van koningen* - door een zekere Tresling gekarakteriseerd als die van iemand die “haakte naar de leiding in de partij en daarbij nu en dan incorrect, soms zeer gewaagd speelde”. Gezien Multatuli zijn schrijf- en leefstijl verbaast dat allicht niet.

David Hollanders

Het schaakspel van Multatuli is te bekijken in het Multatuli Museum.

AGENDA

MUSEUM OM DE HOEK

Tot en met 28 augustus 2022

Sinds begin maart kan Multatuli worden aangetroffen in de Hermitage. Het Amsterdam Museum heeft hier vanuit het programma *Collecting the City* ruimte vrijgemaakt voor het samenwerkingsverband Museum om de Hoek. In verschillende rondes exposeren 22 kleine instellingen in een aparte vleugel, om zo aandacht te genereren voor hun organisaties en verhalen uit de buurt. Samen met het Indische Buurtmuseum, het Cacaomuseum en Museum Perron Oost mocht het Multatuli Museum twee kabinetten inrichten. Indonesië, koloniaal verleden, armoede en rechtvaardigheid waren daarbij de verbindende thema's. Tijdelijk conservator Nelson Addo heeft hiervoor objecten uit onze collectie geselecteerd en aangeleverd: het Mitkiewicz-portret van Multatuli, een vijfde druk van de Max Havelaar, een exemplaar van de eerste Indonesische vertaling hiervan uit 1972, en de recent aangeschafte brieven uit 1855 waarin de Douwes Dekker correspondeert met schuldeisers. Bovendien is de welbekende aanklacht jegens de koning als fragment opgenomen op de muur, net als twee citaten uit zijn *Ideën*. Als onderdeel van de randprogrammering zal onder meer Elsbeth Etty een lezing verzorgen op

25 mei, meer informatie hierover volgt op onze webpagina op Multatuli.online.

VRIJHEIDSMAALTIJD

"Van de maan af gezien zijn we allen even groot"

5 mei 2022 tussen 14.00 – 18.00

Deze Bevrijdingsdag zal het Multatuli Museum weer deelnemen aan de jaarlijkse Vrijheidsmaaltijd die landelijk wordt georganiseerd vanuit het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Een mooi initiatief om huidige generaties te laten nadenken over wat vrijheid en vrij zijn betekent anno 2022. Voor ons is dit gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en solidariteit. Het centrale thema en gespreksonderwerp van deze editie is Voor wie kom jij in beweging? Juist Multatuli kwam door het schrijven van zijn meesterwerk in beweging, om op te komen voor mensen duizenden kilometers verderop. Om dit fysiek en toegankelijk te maken voor alle leeftijden zullen wij de interactieve workshop *Vliegeren aan de gracht* organiseren, Multatuli's grote passie voor vliegeren hierbij indachtig. Jong en oud is welkom om een vlieger te knutselen en een boodschap hieraan te bevestigen waarin wordt uitdragen wat voor hen belangrijk is bij het thema. Suggesties en citaten uit het werk van Multatuli zullen worden aangeleverd ter inspiratie.

De middag zal aanvangen met een Vrijheidstoost (vanaf het bordes) gevolgd door een korte lezing uit het werk van de schrijver, waarin het belang van wereldwijde vrijheid doorklinkt. Daarna zullen op gezette tijden rondleidingen door het museum plaatsvinden. Naast de vaste collectie in de stijklamer, ook langs de tijdelijke tentoonstelling *Ik weet niet waar ik sterven zal*, Dick Matena's beeldbewerking van Saïdjah en Adinda. Daaromheen organiseren wij doorlopend de Vrijheidsmaaltijd, waarbij deelnemers gezamenlijk de speciale Vrijheidssop kunnen nuttigen, en onder het genot van een drankje in gesprek kunnen gaan over hun visie op de thematiek.

MULTATULI'S BOEKENCLUB

Interview met een Multatulilana

Twan Vet (23) is sinds 2021 stadsdichter van Amersfoort. Hij houdt van de scherpe poëzie van Multatuli en breekt een lans voor diens Graftschriften op Thorbecke.

Wanneer las je voor het eerst een boek van Multatuli?

'Zoals zoveel middelbare scholieren las ik *Max Havelaar* 'voor de lijst'. Ik heb me er doorheen geworsteld, en kan me niet herinneren dat het veel indruk op me maakte. *Max Havelaar* kwam eigenlijk pas binnen toen ik het onlangs herlas. Opeens zag ik hoe goed het boek in elkaar zit. Het is scherp, humoristisch en ontroerend, vooral het verhaal van Saïdjah en Adinda. Ik kan het boek nu in de tijd plaatsen, en zie daardoor ook beter hoe bijzonder het is. Toen de leraar Nederlands *Max Havelaar* destijds aankondigde als 'grootste sleutelroman van de Nederlandse literatuur' had ik iets van 'ja, het zal wel.' Nu denk ik: Die leraar had natuurlijk gewoon gelijk.'

LEZINGENREEKS SJAALMAN PAPERS

Bij de Vu zal iedere derde woensdag van de maand tussen 12 - 12.45 een lunchlezing over *Multatuli's pak van Sjaalman* gehouden worden. De lezingen zijn hybride en dus zowel op locatie als via een livestream bij te wonen.

Aanmelden bij sjaalmanpapers.fgw@vu.nl.

18 mei: **Wouter Veraart** "Over de mogelijkheid van functioneel extreem geweld"

15 juni: **Tirza Brüggeman**

Wat is je favoriete Multatuli-boek?

'Soms heb ik het idee dat Multatuli's poëzie een beetje is onderbelicht. Zonde, want hij was een fantastische dichter. Zijn *Graftschriften op Thorbecke* vind ik ronduit fantastisch. Die spotdichten zijn ruim 150 jaar oud, maar zijn nog steeds scherp, toegankelijk... en grappig! Multatuli is zo heerlijk venijnig. Bijvoorbeeld als hij Thorbecke omschrijft als *liberaal als een aal*. Of - en dit is één van mijn favorieten - het graftschrift: *Wandlaar die me hier begraven ziet / Als 't sterven 'n kunst was, dan lag ik hier niet*. Dat veroorzaakte toen heel wat opschudding, en het staat nog steeds als een huis.

In mijn eigen gedichten ben ik minder maatschappijkritisch. Geëngageerd schrijven is ook echt een kunst apart; er zijn maar weinig dichters die dat goed kunnen. Het gaat verder dan alleen een probleem aanwijzen. Natuurlijk, de kritiek moet scherp en relevant zijn, maar daarna moet je het ook mooi opschrijven. Je moet er literatuur van maken. Multatuli kon dat: schrijven op het scherpst van de snede, en genadeloos de problemen van zijn tijd blootleggen. En dan was het nog mooi ook.'

Heb je nog een leestip?

'Oh, ik heb er altijd veel te veel. De verzamelde gedichten van Rilke moet ik even noemen, want die raad ik iedereen aan. En onlangs las ik het boek *In het*

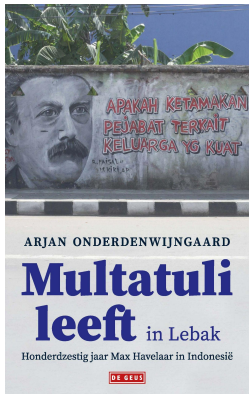
café van de verloren jeugd, van de Franse schrijver Patrick Modiano. Modiano schetst een prachtig, melancholisch beeld van het Parijs van de jaren '60. Hij trekt de lezer helemaal mee in een andere, verloren gegane wereld. Ik denk dat Multatuli-liefhebbers het wel kunnen waarderen.'

Janna Toepoel

OVER MULTATULI

verschenen

Toeval is het niet dat de afgelopen twee jaar meerdere aan Multatuli gewijde boeken het licht zagen. Het was immers op 2 maart 2020 tweehonderd jaar geleden dat Eduard Douwes Dekker in de Korsjespoortsteeg 20 geboren werd en voor menig auteur en uitgever was er mitsdien geen geschikter jaar om een boek over Multatuli te publiceren dan 2020, al verschenen er ook in 2021 enige werken.

In 2021 verscheen vanwege uitgeverij de Geus het boek *Multatuli leeft in Lebak* van Arjan Onderdenwijngaard. De ondertitel luidt: *Honderdzig jaar Max Havelaar in Indonesië*.

Het werk adresseert de vraag:

'welke rol speelde het boek in het koloniale Indië en het onafhankelijke Indonesië?'. Volgens de auteur geldt dan voor Max Havelaar dat: 'Vanaf het einde van de negentiende eeuw inspireerde het de nationalistten om in opstand te komen, en tot op heden heeft het een plaats in de Indonesische cultuur.'

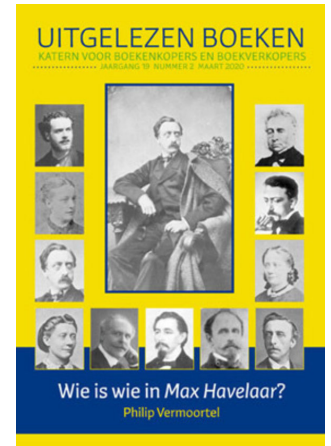
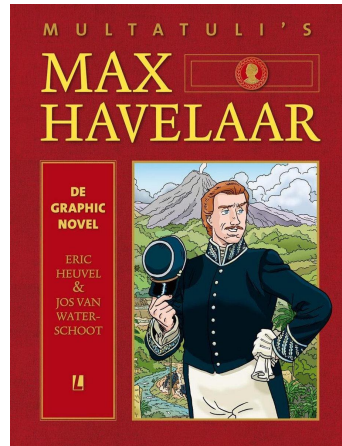
Begin 2021 gaf uitgeverij Boom Chris van de Ven zijn boek *Multatuli verknipt* uit, met als ondertitel een portret in 500 fragmenten. Hierin selecteert, herschikt en commentarieert de auteur fragmenten uit Multatuli zijn werk. De passages 'geven een beeld van wie Multatuli was en waar hij voor stond.' De

Chris van de Ven
**MULTATULI
VERKNIPT**
Een portret in 500 fragmenten
Boom

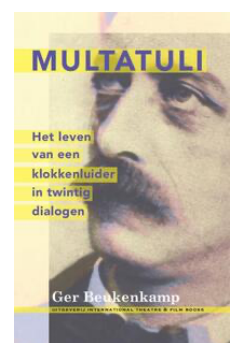
lezer wordt in het vooruitzicht gesteld 'een kijkje in het leven en werk van deze bijzondere en nog altijd actuele schrijver'.

Bij Uitgeverij L verscheen in 2020 de graphic novel, of zo men wil: een stripversie, van Max Havelaar. Verantwoordelijk hiervoor zijn Jos van Waterschoot, voormalig conservator van het Multatuli Huis en Eric Heuvel.

Bij uitgever De Buitenkant publiceerde Philip Vermoortel *Wie is wie in Max Havelaar?*. Vermoortel gaat in 'op de werkelijkheid' achter Max Havelaar door te bespreken wie Batavus Droogstoppel, Tine Havelaar, Verbrugge, Duclari en andere personages werkelijk waren, id est, wie er voor hen model stonden.

Ger Beukenkamp schreef twintig dialogen over 'het veelzijdige leven van deze klokkenluider.' Het bij uitgeverij International Theatre & Film Books verschenen werk heet dan ook *Multatuli - het leven van een klokkenluider in twintig dialogen*. De auteur beoogt daarbij 'de man achter de scherpe pen tot leven' te brengen.

Klaartje Groot en David Hollanders schreven bij uitgeverij Atlas het boek *De Kleine Multatuli*. Dit is een samenvattende en actualiserende bespreking van Multatuli zijn werk en ideeën met als ondertitel *De Max Havelaar en andere werken samengevat*. Onder andere zijn altijd uitgesproken evenwel niet immer consistente overwegingen over kolonialisme, democratie en socialisme worden besproken. Overigens komen in de thematische hoofdstukken religie, opvoeding, vrouwenemancipatie en literatuur aan bod. Net als de twee eerder genoemde boeken verscheen dit in 2020.

Klaartje Groot & David Hollanders

atlas contact

David Hollanders

LID WORDEN

Wilt u lid worden van het Multatuli Genootschap?

Als lid ontvangt u nieuwsbrief, jaarboek, gratis toegang en uitnodigingen voor lezingen en evenementen voor slechts € 35,- per jaar. Daarbij steunt u het leukste schrijvershuis van Nederland.

Bij interesse of verdere vragen, mail naar:
info@multatuli-museum.nl